

Luleå kommun
lulea.kommun@lulea.se
Verksamhetschefen för grundskolan
Louise.Stridsman@skol.lulea.se
Rektor för Boskataskolan
anna.berg-wedin@skol.lulea.se

2019-03-04
Dnr 400-2017:10221

Beslut

efter kvalitetsgranskning av grundskolans arbete för
att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och
beprövad erfarenhet vid Boskataskolan i Luleå
kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Syftet är att granska kvaliteten i rektorns och huvudmannens arbete med att, utifrån identifierade behov, skapa förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning skapar rektorn förutsättningar och arbetar för att utbildningen i skolenheten, utifrån identifierade behov, ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?
2. I vilken utsträckning skapar huvudmannen förutsättningar och arbetar för att utbildningen i grundskolan, utifrån identifierade behov, ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet?

Granskningen utgår från följande definitioner av begreppen vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet:

Vetenskaplig grund – att skolorna såväl ska använda kunskap som härrör från vetenskapliga studier som att praktisera ett systematiskt utforskande för att kritiskt kunna granska, pröva och sätta resultat i ett sammanhang.

Beprövad erfarenhet – erfarenhet som är prövad, dokumenterad och genererad under längre tidsperiod och av många.

Granskningen genomförs i 30 skolenheter och deras respektive huvudman. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Den fristående skolan Silverbäckens skola, belägen i Sollentuna kommun, ingår tillsammans med huvudmannen i denna granskning.

Utredarna Daniel Talje och Caroline Engskär besökte Boskataskolan och Luleå kommun den 22-23 januari 2019. Intervjuer vid skolan genomfördes med lärare och rektor. Motsvarande intervjuer hos huvudmannen genomfördes med områdeschef, verksamhetschefer samt personal inom utbildningsförvaltningen med ansvar för att driva utvecklingsfrågor.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten från de granskade skolorna och huvudmännen i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

I detta beslut ger Skolinspektionen sin bedömning av det granskade området. Därefter följer en motivering till de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen.

Bakgrundsfakta

Boskataskolan är en F-6 skola i Luleå kommun som under läsåret 2018/19 har 272 elever. Utöver Boskataskolan bedrivs utbildningen i Luleå kommuns grundskolor vid 37 andra skolenheter. Under innevarande läsår går det 7445 elever vid dessa skolor.

Utbildningsförvaltningens arbete leds av en förvaltningschef, verksamhetschefer och verksamhetsutvecklare.

Samtliga huvudmän och rektorer vid de skolor som besökts i samband med kvalitetsgranskningen har ombetts att lämna en verksamhetsredogörelse till Skolinspektionen. I den beskrivs det mest omfattande utvecklingsarbetet som pågår.

Utvecklingsarbete skolenhet

Rektorn för Boskataskolan har beskrivit följande utvecklingsarbete:

- Tillgängliga lärmiljöer
- Digitalisering
- Utveckling av fritidshemmets verksamhet

Utvecklingsarbete huvudman

Huvudmannen har beskrivit följande utvecklingsområden:

- Tillgängliga lärmiljöer
- Digitalisering
- Skolkultur
- Hälsovetenskap
- Utvecklingsprojekt inom matematik
- Utveckling av fritidshemmets verksamhet

Skolinspektionens bedömning

Boskataskolan

Skolinspektionen bedömer att det arbete rektorn vid Boskataskolan bedriver för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet fungerar väl.

Skolinspektionen bedömer att skolans arbete med att kartlägga utbildningens behov av utveckling fungerar väl. Lärarna ges vid återkommande tillfällen möjlighet att enskilt, såväl som inom ämnes- och arbetslagen, följa upp och analysera sin undervisning. Som hjälp i arbetet med att analysera undervisningen använder lärarna resultat från nationella prov, betyg och skriftliga omdömen såväl som resultat från olika diagnoser. I slutet av läsåret sammanställer och analyserar lärare och rektorn skolans resultat. Mot bakgrund av vad denna analys visat har skolan identifierat de utvecklingsområdena som förstelärarna ansvarar för att driva utvecklingsarbete inom.

Skolinspektionen bedömer vidare att det finns en ansvarsfördelning på skolenheten som underlättar det arbete skolan bedriver för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund

och beprövad erfarenhet. Skolan har tre förstelärare som har ansvar för att driva utvecklingsarbetet inom digitalisering, tillgängliga lärmiljöer respektive entreprenöriellt lärande. Förstelärarnas mandat att driva dessa frågor är tydligt för dem såväl som för övriga lärare.

Inför valet av insatser inom respektive utvecklingsområde, såväl som när arbetet med insatserna följs upp, har förstelärarna försökt hålla sig ajour med kunskapsläget inom sitt aktuella område. När det exempelvis gäller arbetet med digitalisering berättar försteläraren att han försöker sätta sig in i kunskapsläget inom området och läsa in sig på den kunskap som finns tillgänglig. Han konstaterar att det knappt finns någon forskning inom området att tillgå och att digitalisering i skolan är ett område där en stor mängd kommersiella aktörer försöker sälja in färdiga koncept till skolorna. Mot bakgrund av detta berättar försteläraren att han försöker läsa in sig på den lilla forskning som finns samt ha ett kritiskt förhållningssätt till de olika digitala koncept som erbjuds. På så sätt försöker han belysa vilka av alla tillgängliga digitala verktyg som skulle kunna användas som pedagogiska hjälpmedel och om det är sannolikt att användandet av dem kan gynna elevernas kunskapsutveckling. Denna information förmedlar han sedan till övriga lärare på skolan.

Vidare har skolan påbörjat ett samarbete med forskare från Luleå tekniska universitet. De planerar för att genomföra forskning om vilka effekter användandet av digitala hjälpmedel får på undervisningen i matematik och svenska i årskurs 4 vid Boskataskolan. Utöver att utgöra empirisk grund för deras forskning, ska resultaten även komma skolan till del och på så sätt underlätta för dem att välja hur och i vilken omfattning digitala verktyg kan användas i undervisningen.

På motsvarande sätt som i arbetet med digitalisering arbetar de andra förstelärarna med att bilda sig en uppfattning om kunskapsläget inom sina områden för att därefter sprida informationen vidare till övriga lärare. Boskataskolan deltog under tidigare läsår i Skolverkets och Specialpedagogiska skolmyndighetens (SPSM) "Specialpedagogik för lärande". Då tillämpades ett arbetssätt som byggde på att man växelvis genomförde insatser, läste relevant litteratur och tillsammans reflekterade över hur väl de metoder man tillämpade fungerade. Ett liknande arbetssätt har fortsatt inom ramen för arbetet med tillgängliga lärmiljöer.

I skolans uppföljningar av vilka behov av utveckling som förelåg konstaterades att en stor andel av eleverna var i behov av olika former av anpassningar i lärmiljön. Detta ledde till att rektorn beslutade att inleda ett utvecklingsarbete för att möta dessa behov. Inför valet av metod läste elevhälsan och förstelärarna in sig på relevant forskning och utvärderingar samt tog del av material från Skolverket och SPSM. Detta resulterade i att skolan, vid sidan av arbetet med att ge enskilda elever extra anpassningar och särskilt stöd, inledde ett arbete för att göra den generella lärmiljön mer tillgänglig för alla elever. Under arbetets gång har specialpedagogerna, och till viss del även övriga lärare, fortsatt att läsa relevant litteratur och utifrån vad denna visar reflekterat över hur arbetet fortskrider. Under arbetets gång har specialpedagogerna även haft kontakt med SPSM och fått ta del av vissa exempel från andra skolor som lyckats väl i arbetet med att utveckla tillgängliga lärmiljöer.

I likhet med hur de andra förstelärarna inhämtar relevant kunskap för sina utvecklingsarbeten, uppger försteläraren med ansvar för entreprenöriellt lärande att han försöker läsa in sig på den forskning han hittar inom sitt område och därefter förmedlar slutsatserna till övriga lärare. Vidare kartlägger han vad lärarna gör i de olika årskurserna som har koppling till entreprenöriellt lärande. Materialet ska sedan sammanställas till en

handlingsplan som försteläraren ska delge övriga lärare. Luleå tekniska universitet har en doktorand inom entreprenöriellt lärande som även är anställd vid Luleå kommun samt ingår i kommunens förstelärarnätverk. Den personen är ytterligare en kanal för försteläraren vid Boskataskolan att få till sig vetenskapligt framtagna information som rör entreprenöriellt lärande.

I arbetet med att utveckla fritidshemmet har fritidshemsutvecklaren bjudit in en forskare med gedigen kunskap om fritidshemmets verksamhet för att föreläsa. Föreläsningarna har bland annat handlat om utvärdering av resultat inom fritidshem. Fritidshemsutvecklaren har även organiserat en bokcirkel för fritidshemmets personal. Inom ramen för denna läser personalen ovan nämnda forskares litteratur och diskuterar hur de kan utveckla sin verksamhet utifrån vad som förespråkas i litteraturen. Fritidshemmets personal har också fått ta del av andra skolors erfarenheter av hur en aktivt styrd rastverksamhet, med lek och rörelse, kan ha positiva effekter på elevernas lärande.

Vidare bedömer Skolinspektionen att det arbete rektorn bedriver när det gäller att tillhandahålla strukturer på skolenheten som möjliggör att lärare kan dela erfarenheter med varandra fungerar väl. I exempelvis arbetet med att utveckla tillgängliga lärmiljöer samlas respektive arbetslag med jämna mellanrum för att utbyta erfarenheter om hur arbetet fungerar. Specialpedagogerna samlar upp dessa erfarenheter, men i nuläget dokumenteras de endast i begränsad omfattning. Specialpedagogerna planerar dock för att de erfarenheter som kommer fram i dessa forum ska dokumenteras. I utvecklingsarbetet för fritidshemmet har en digital plattform skapats. På denna planerar man att lägga upp och dela personalens pedagogiska planeringar. Skolinspektionen bedömer dock att skolans arbete med att dokumentera lärarnas erfarenheter behöver utvecklas, vilket beskrivs längre fram i detta beslut.

Luleå kommun

Skolinspektionen bedömer att Luleå kommun arbetar systematiskt med att stödja rektorerna i kartläggningarna av skolornas behov. Förvaltningens representanter berättar att de förmedlat tydliga riktlinjer till rektorerna om hur det systematiska kvalitetsarbetet, och därmed arbetet med att kartlägga vilka utvecklingsbehov respektive skola samt verksamhetsformen grundskola som helhet har, ska bedrivas. De berättar att det tagit några år innan modellen blivit funktionell, men att de nu kommit till ett läge där de upplever att den fungerar väl. Arbetet bygger dels på att rektorerna vid återkommande tillfällen träffar förvaltningen för avstämningar, dels på att respektive grundskola rapporterar sina resultat och identifierade utvecklingsbehov till förvaltningen. Förvaltningen har tryckt på att skolorna ska hålla nere antalet utvecklingsområden och rekommenderar att varje skola inte har fler än tre områden. Den aggregerade bilden av skolornas utvecklingsområden analyseras sedan av förvaltningen och rapporteras till ansvariga politiker. De formulerar sedan övergripande mål och utvecklingsområden (maximalt tre stycken) för verksamheten grundskola.

Vidare bedömer Skolinspektionen att Luleå kommun har strukturer på huvudmannanivå som stödjer skolorna i deras arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund. Inom kommunens grundskolor finns det två verksamhetsutvecklare som, bland annat, har i uppdrag att driva frågor som rör vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. De leder även ett nätverk för kommunens förstelärare. För några år sedan gjorde de en kartläggning av förstelärarnas uppdrag och vilka delar som eventuellt behövde stärkas i deras arbete. Då kom det fram att frågorna om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet behövde

ges mer prioritet i förstelärarnas arbete. Detta har resulterat i att kommunen nyligen bjöd in en skolforskare som hade en utbildning för förstelärarna. Fokus var på vetenskaplig grund, beprövad erfarenhet och praktisk forskning. Kommunen ger även ut olika rapportserier i syfte att sprida resultat från olika projekt till lärarna.

I granskningen har det också framkommit att Luleå kommun har flera etablerade kontakter med olika lärosäten, i syfte att stödja kommunens och skolornas arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund. Inom exempelvis naturkunskap och teknik har kommunen deltagit i ett samarbete med Luleå tekniska universitet och tillsammans finansierar de även en doktorand som i sin forskning fokuserar på entreprenöriellt lärande. Vidare har kommunen haft utbyten med forskare från Linnéuniversitet i forskningsfrågor som rör skolutveckling och systematiskt kvalitetsarbete på skol- och huvudmannanivå. Det bedrivs även flera samarbeten med Umeå universitet som bland annat fokuserar på formativ bedömning, praktisk forskning och matematik. Dessutom har Luleå kommun fem grundskolor som fungerar som övningskolor för VFU-studenter från Luleå tekniska universitet.

Sedan en kort tid tillbaka bedriver Luleå kommun forskarskolan PROFS (Praktisk forskning i skolan) i samarbete med Boden kommun, Region Norrbotten och Luleå universitet. Åtta doktorander har anställts och den ska pågå i åtminstone fem år. Initiativet ska bland annat bidra till att säkra upp att arbetet som bedrivs i kommunens skolor vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, uppger verksamhetschefen för grundskolan.

Även om det framkommer att rektor och huvudmannen i flera avseende skapar förutsättningar för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund visar granskningen att huvudmannen behöver utveckla strukturerna för att möjliggöra att lärares erfarenheter kan utvecklas till beprövad erfarenhet. Detta redogörs för nedan.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

- Huvudmannen och rektorn behöver se till att det finns strukturer för att möjliggöra att erfarenheter kan utvecklas till beprövade erfarenheter.

I granskningen har det framkommit att det finns strukturer på Boskataskolan för att utbyta erfarenheter från utbildningen och att sådana erfarenhetsutbyten också sker via dessa strukturer. Dock dokumenteras erfarenheterna endast i begränsad omfattning.

Verksamhetschefen för grundskolan konstaterar under intervjun att Luleå kommun är en relativt stor skolhuvudman och att det ger goda förutsättningar till erfarenhetsutbyten mellan en stor mängd skolor inom den egna organisationen. Som nämnts ovan har kommunen skapat ett nätverk för förstelärarna. I dessa har förvisso frågor om vetenskaplig grund behandlats, men olika erfarenheter från den undervisning som bedrivs i kommunens skolor har inte spridits i någon nämnvärd utsträckning. Det framkommer också i granskningen att det inom kommunen ibland anordnas s.k. pedagogiska caféer där olika pedagogiska teman diskuteras. Vidare berättar förvaltningen under intervjun att de vid tiden för granskningen implementerar en digital plattform. På denna ska lärare och rektorer på ett enkelt sätt kunna dokumentera och dela sina erfarenheter från undervisningen. I nuläget sker det dock inga sådana systematiska utbyten av dokumenterade erfarenheter.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer Skolinspektionen att Luleå kommun behöver utveckla de strukturer som finns inom kommunen för erfarenhetsutbyte mellan lärare. Detta för att möjliggöra att erfarenheter kan utvecklas till beprövade erfarenheter. Granskningen visar visserligen att Boskataskolan har strukturer för att sprida erfarenheter från undervisningen inom skolan, men för att dessa erfarenheter ska kunna bli tillgängliga för lärare och skollärare på kommunens andra skolor behöver Boskataskolan se till att de dokumenteras.

Detta innebär att rektorn och huvudmannen behöver utveckla arbetet med att erfarenheter kan prövas av flera grupper. I detta arbete behöver dokumentationen av lärarnas erfarenheter vid Boskataskolan utvecklas. Huvudmannen behöver också utveckla samverkan och utbyte av erfarenheter mellan huvudmannens skolenheter. Skolinspektionen konstaterar vidare att kommunen har delar av en struktur, i form av förstelärarnätverk och en digital plattform, som skulle kunna användas för att på ett systematiskt sätt för att dokumentera och sprida lärarnas erfarenheter.

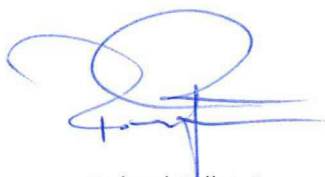
Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **7 oktober 2019** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits och vilka effekter de gett utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

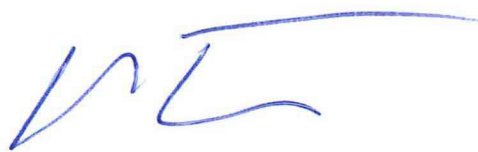
Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.goteborg@skolinspektionen.se, eller per post, till Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (Dnr 400-2017:10221) i de handlingar som sänds in. Som stöd för redovisningen kan bifogad mall (Bilaga 2) användas.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Caroline Engskär deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Roland Fallström
Enhetschef

Daniel Talje
Föredragande/Utredare

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/grundskolans-arbete-for-att-utbildningen-ska-vila-pa-vetenskaplig-grund-och-beprovad-erfarenhet/>

Bilaga 1: Författningsstöd – Grundskolans arbete för att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Utformningen av utbildningen

Skollagen (2010:800)

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 §, tredje stycket).

Förarbeten

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet s 223 - 224

Innebörden av begreppet vetenskaplig grund finns utvecklad i förarbetena till högskolelagen. Regeringen anser att de krav som ställs på skolan att ge eleverna förutsättningar att erövra kunskaper blir alltmer omfattande och att det är nödvändigt att ta ställning i etiska frågor inom alla kunskapsområden. Informationsteknikens utveckling ger snart sagt obegränsad tillgång till information men denna måste ordnas, granskas, värderas och omvandlas till kunskaper. Att ta ställning i politiska och moraliska frågor kräver också en god kunskapsgrund. De nationella styrdokumentet ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen. Detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt i bemärkelsen att kritiskt granska, att pröva och att sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Utbildningen, och de läroplaner och kursplaner som styr den, vilar självklart på forskningsbaserad grund och beprövad erfarenhet. Detta bör markeras i lagen. Regeringen föreslår formuleringen att utbildningen ska "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet". Både utbildningens innehåll och den pedagogik som används omfattas av bestämmelsen. Formuleringen tydliggör också lärares ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund. Beträffande formuleringen om att utbildningen ska "vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet", så gäller den, som ovan redovisats, utbildningen i vid mening och utgör en del av grunden för verksamheternas styrdokument.

Offentliga utredningar

SOU 2018:19. Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring s 25 - 27

Vetenskaplig grund

Begreppet vetenskaplig grund definieras inte i skollagen utan har av Skolverket, i linje med propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165), preciserats till att arbetet i skolan ska utgå från ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevanta forskningsresultat och beprövad erfarenhet. Skolverket ger följande beskrivning av begreppet: "Vetenskaplig grund innebär att kritiskt granska, pröva och sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang samt söka efter

förklaringar och orsakssamband i tillgänglig relevant forskning". Enligt utredningen beskriver denna tolkning närmast ett förhållningssätt till vetenskap – ett forskningsbaserat arbetssätt. Skolforskningsinstitutet särskiljer begreppen vetenskaplig grund och vetenskapligt förhållningssätt. Man understryker att det är undervisningen som bedrivs som baseras på resultat från vetenskapliga studier, både avseende innehåll och hur man undervisar. Ett vetenskapligt, eller kritiskt, förhållningssätt är däremot något man själv utvecklar. Ett vetenskapligt eller kritiskt förhållningssätt bör enligt Skolforskningsinstitutet alla ha i alla sammanhang där man planerar, genomför eller utvärderar sin undervisning. Vad gäller skollagen är det utbildningen som ska vila på vetenskaplig grund. I 1 kap. 3 § skollagen definieras utbildning som den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål. Undervisning definieras som sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden.

Beprövad erfarenhet

Beprövad erfarenhet är ett begrepp som är särskilt kopplat till yrkesgrupper inom områdena hälso- och sjukvård och skola. Även om uttrycket i sig är komplext så har det tillkommit för att omfamna dimensioner av kompetenser som är av vikt i praktikens utövning till gagn för patienter, elever och studenter (och även anhöriga). Beprövad erfarenhet framställs ibland som att det omfattar allt övrigt som inte täcks in av det som är vetenskapligt grundat.

Det är olyckligt för begreppet får därmed ett otydligt berättigande. Många av de problemområden där den beprövade erfarenheten har bidragit till kunskapsuppbyggande och professionens kompetensutveckling utgör också en viktig grund för identifiering och precisering av forskningsfrågor. Beprövad erfarenhet kopplas ofta samman med lång erfarenhet men bör mer beskrivas genom de professionella erfarenheter som upprepat har identifierats, observerats, verifierats och accepterats av professionen. Den beprövade erfarenheten är i första hand kontextuell och lokal, ofta kollektiv inom en profession och tydligt kommunicerad för att kunna användas av flertalet. Skolverkets definition av beprövad erfarenhet (kunskap som är genererad vid upprepade tillfällen över tid, som är dokumenterad och kvalitetssäkrad) ger lite utrymme för att vidareutveckla och framhålla betydelsen av den erfarenhetsbaserade professionskunskapen. I många undervisningssituationer behöver den beprövade erfarenheten vara vägledande i de fall då vetenskaplig grund inte finns att tillgå. Den beprövade erfarenheten är en värdefull komponent i det dagliga utövandet av lärarprofessionen med konsekvenser för lärande som behöver beskrivas, reflekteras och få acceptans. Den bör också ses som en likvärdig komponent och ett komplement inom praktisk forskning där den i sig kan utgöra en startpunkt för att beforska praktiken.

Ställningstaganden

Skolverket¹

¹ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/forskningsbaserat-arbetssatt/att-arbeta-forskningsbase-rat-1.244042>

Forskningsbaserat arbetssätt

Att arbeta forskningsbaserat innebär att systematiskt undersöka och utveckla den egna verksamheten utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. För att göra det effektivt krävs ett vetenskapligt förhållningssätt där man diskuterar, kritiskt granskar, använder och utvärderar relevant forskning på utbildningsområdet och annan systematiskt framtagen kunskap.

Forskningsbaserat arbetssätt ställer krav på en hög grad av systematik, begreppsmedvetenhet och struktur. Detta arbetssätt ska inte enbart förstås som att lärlaget sitter ner och diskuterar eller att vi förlitar oss på den egna uppfattningen eller magkänslan. När det gäller att utveckla kvaliteten i undervisningen innebär det att det ska finnas stöd i forskningen för de metoder som skolan använder och de kunskaper som skolan lär ut. Ett forskningsbaserat arbetssätt innebär alltså att medvetet använda sig av både vetenskapligt grundad kunskap och beprövad erfarenhet som bas för det egna kvalitets- och utvecklingsarbetet.

Ett forskningsbaserat arbetssätt innebär att inta ett vetenskapligt förhållningssätt och kan sammanfattas med att man:

- Identifierar, formulerar och löser problem
- Verkar för att bygga kunskap och transparens
- Kritiskt granskar resultat

I det vetenskapliga förhållningssättet är transparens av vikt vilket innebär att vara öppen med metoden man använt för att andra ska kunna förstå och utvärdera hur man kommit fram till resultaten.

Systematiskt kvalitetsarbete och forskningsbaserat arbetssätt – inte samma sak

Grunden för det forskningsbaserade arbetssättet har likheter med det som i skollagen benämns systematiskt kvalitetsarbete. Ofta är det inom ramarna för skolans systematiska kvalitetsarbete som ett forskningsbaserat arbetssätt kan appliceras. Skollagens krav på systematiskt kvalitetsarbete innebär att huvudmän, förskole- och skolenheter systematiskt och kontinuerligt ska följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla utbildningen.

Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning.

En viktig skillnad är dock att kvalitetsarbetets syfte är att utveckla verksamheten för att de nationella målen för utbildningen ska uppfyllas, medan syftet med det forskningsbaserade arbetssättet t.ex. kan vara att öka kunskapen inom ett för skolan eller förskolan relevant arbetsområde. Systematiskt kvalitetsarbete är en kontinuerlig form för arbetet med skolutveckling medan forskningsbaserat arbetssätt är mer av en ansats för att undersöka och utveckla. En viktig skillnad är också att det forskningsbaserade arbetssättet bygger på en begreppsapparat där begrepp som knyter an till den vetenskapliga metoden är viktiga inslag.

Skolverket (2012). Promemoria om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, Dnr 2012:1700, s. 1 och 4.

Vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Bestämmelsen om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet riktar sig både till dem som utformar styrdokumentet, dvs. riksdag, regering och Skolverket och till enskilda lärare.

Både utbildningens ämnesinnehåll och metod/pedagogik ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Lärarens ansvar och förutsättningar

Enskilda lärare har ansvar för att löpande hålla sig orienterade inom sitt ämnesområde.

Bestämmelsen reglerar indirekt rektorers, förskolechefer och huvudmäns ansvar att stärka lärares förutsättningar att bedriva undervisning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Lärarytbildningen har ett ansvar för att utveckla blivande lärares förmåga att bedriva undervisning utifrån vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Nyutexaminerad lärares vetenskapliga förhållningssätt kan dock inte förväntas vara färdigutvecklat. Som yrkesverksam bör lärare ges stöd och vägledning från såväl mer erfarna kolleger som från relevant forskning.

Skollagen (2010:800)

Utbildning och undervisning

I denna lag avses med

- undervisning: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden, och
- utbildning: den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål (1 kap. 3 § skollagen).

Huvudmannens ansvar för utbildningen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen).

Ledningen av utbildningen

Rektor

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Dessa ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

En ställföreträdare får utses för en rektor (2 kap. 9 § skollagen).

Uppföljning och utveckling av utbildningen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen (4 kap. 3 § skollagen).

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 4 kap. 3 § skollagen ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå. (4 kap. 4 § skollagen).

Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet (SKOLFS 2012:98)

Uppföljning och utveckling av utbildningen

Verksamhetens resultat behöver dessutom följas upp, analyseras och bedömas i förhållande till vad vetenskap och beprövad erfarenhet lyfter fram som betydelsefullt i genomförandet. Även vid planering och prioritering av utvecklingsinsatser är det viktigt att ta hänsyn till aktuell forskning (s 11).

Bilaga 1: Mall för huvudmannens redovisning till Skolinspektionen

Utvecklingsområde 1:
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2:
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: